

סיכום שנת פעילות משותפת בין רשות נחל הקישון לבין משרד להגנת הסביבה והחברה להגנת הטבע, שנה"ל תשע"ד

נחל הקישון הינו אחד הנחלים הגדולים והחשובים בישראל ובין המורכבים שבהם. רשות נחל הקישון מופקדת על 25 הק"מ התחתונים של הנחל. מורד הנחל סבל במשך עשרות שנים מזיהום כבד תעשייתי וסניטרי כאחד, שהביא בעבר למותה של המערכת האקולוגית הטבעית. רשות נחל הקישון פועלת לשיקום ופיתוח מורדות הנחל תחת עקרונות הקיימות, במטרה להפוך את אזור הנחל ממפגע סביבתי ותברואתי לפארק ציבורי רחב ידיים לרווחת תושבי הצפון והציבור כולו.

שיתוף הפעולה בין רשות נחל הקישון לבין משרד להגנת הסביבה והחל"ט חיפה

ותיק ומתחזק משנה לשנה. מטרתו העיקרית להגביר את מודעות הציבור לתהליך השיקום של הנחל ולעודד פעילות פנאי בפארקים לאורך נחל הקישון. שותפות זו מקדמת פעילויות חינוך, הסברה ופנאי בשטחים הפתוחים שלאורך הנחל, במסגרות פורמליות ובלתי פורמליות מגוונות. הפעילויות מיועדות לציבור הרחב ופונות למגוון קהלים: ילדי הגיל הרך, תלמידים, צוותי הוראה, סטודנטים, משפחות, אזרחים ותיקים, צוותים מקצועיים, בעלי צרכים מיוחדים וכו'.

שיתוף הפעולה כולל מספר סוגי פעילויות מרכזיים:

מערכי הסברה על נחל הקישון ותהליך שיקומו במסגרת בתיה"ס

הרצאות המלוות בהפעלות, תמונות וסרטונים, בנושא נחל הקישון ותהליך שיקומו. ההרצאות מתקיימות בבתי ספר יסודיים, חטיבות ביניים ותיכונים, במגזר היהודי והערבי כאחד. מטרת ההרצאות להביא לידי התלמידים ידע היסטורי אודות המקום נחל הקישון, לעורר מודעות בקרבם להיבטים הסביבתיים של שיקום נחלים בכלל ונחל הקישון בפרט, כמו גם עידוד תושבי האזור לשימוש בפנינת הטבע הבלתי מוכרת הנמצאת במרחב מחייתם. בשנה"ל תשע"ד התקיימו מפגשים בלמעלה מ-52 כתות בכ-51 מוסדות חינוך שונים, מתוכם 5 בגילאי חטיבת ביניים/תיכון.

נחל הקישון הינו אחד הנחלים הגדולים והחשובים בישראל ובין המורכבים שבהם. רשות נחל הקישון מופקדת על 25 ק"מ התחתנים של הנחל. מורד הנחל סבל במשך עשרות שנים מזיהום כבד תעשייתי וסחרי כאדרי, שהביא בגבר למוחל של המערכת האקולוגית הטבעית. רשות נחל הקישון פועלת לשיקום מיוזמה שדרת הנחל תחת עקרונות הקישון. במסגרת ההסכם את אזור הנחל ממועצת סביבה ונבדלתי לשיקום צבירי רחב ידים לרבות חושבי הצפון והצבירי כולל

שיקום הפעולה בין רשות נחל הקישון לבין משרד להגנת הסביבה והח"ט חיפה וחקי ומתחזק משנה לשנה. מטרות העיקריות להבדיר את מודעות הצבירי ולהחליץ השיקום של הנחל ולעודד פעילות פנאי בפארקים לאורך נחל הקישון. שותפות זו מקדמת פעילות חינוך, הסברה ופנאי בטווחים הפתוחים לאורך הנחל, במסגרת מרמולות וכלי מרמולות מוגנות. הפעילות מיועדת לצבירי הרוב פגעת למען קהלם: ילדי הצבירי, תלמידים, צוות הראה, סטודנטים, משפחות, אדריס וחקים צוותים מקצועיים, בעלי צרכים מיוחדים וכו'.

שיקום הפעולה כולל מס' פני פעילות מרכזיים:

מערכי הסברה על נחל הקישון ותהליך שיקומו במסגרת בתי"ס

הראות המלוח בהפעלות, תמונות וסרטונים, בנושא נחל הקישון ותהליך שיקומו. ההראות מתקיימת בבתי ספר שונים, תורג"ב חקנים, במסגרת הרחוב והעירי כאדרי. מטרת ההראות להביא ליד התלמידים ידע היסטורי אודות המקומו נחל הקישון, לעודד מודעות בקרבם להבסיס הסביבתי של שיקום נחלים בכלל ונחל הקישון בפרט. כולל גם עידוד חושבי האזור לשימוש בפגעת הטבע הבלתי מוכרת המצאת במורחב מייחם. באמצעל תשל"ד התקיימו פגשים ללמעלה מ-15 כחות כ-10 מוסדות חינוך שונים, מתוכם 2 בגילאי תורג"ב חקני.

תמונות מעמוד הפתיחה של הדו"ח: לוגואי השותפים ותמונה מפעילות הסברה בכיתה.

סיורים מודרכים לקבוצות מאורגנות לאורך הנחל

במהלך תשע"ד התקיימו למעלה מעשרים וחמישה סיורים מודרכים לקבוצות מאורגנות במוקדים שונים לאורך הנחל. בין הקבוצות שהשתתפו: חברת החשמל, האגודה לתיירות חיפה, כנס "מדזולוגיה" (מטעם עיריית חיפה, המשרד להגנת הסביבה, אוניברסיטת חיפה וחברת מתודיקה), פעילים סביבתיים ממועצה אזורית זבולון, תיירים מארגנטינה, גננות מקרית ביאליק, קבוצות מהקיבוצים כברי ומצובה, נשות רוטרי, גמלאים מקרית טבעון, תלמידים בגילאי יסודי-תיכון מחיפה, הקריות, עמק החולה וכפר-סבא. סה"כ כ-400 איש השתתפו בסיורים במסגרת זו.

סיורים מודרכים לקבוצות מאורגנות לאורך הנחל

במהלך השנה התקיימו למעלה מעשרים וחמישה סיורים מודרכים לקבוצות מאורגנות במוקדים שונים לאורך הנחל. בין הקבוצות שהשתתפו: חברת החשמל, האגודה למידת חיפה, כנס "מדחולציה" (משעם עיריית חיפה), הושרד להגנת הסביבה, אוניברסיטת חיפה וחברת מחדיקה). פעילים סביבתיים ממעטת אזורית ובבלו, חירום הירדני, חירום הירדני, נגות חקית ביולוגי, קבוצת מוקדנים כדור ופנבלה, נשות רוטרי, מולאים חקית סגנון, חלודים בנלאי סוד-תכנון מופיה, הקית, ענק החלה גפיר. שנת ה-400 איש השתתפו בסיורים במסגרת זו.

תמונה: קבוצת תלמידים בסיור מודרך על גדות נחל הקישון.

תמונות: סיורים מודרכים לקבוצות מאורגנות במוקדים שונים לאורך הנחל, כולל סיור בפארק, מפגש קבוצתי על הדשא, וביקור במל הדייגים.

אירועים קהילתיים בפארק מורד הקישון

השנה התקיימו שני אירועים קהילתיים פתוחים לציבור לאורך תוואי נחל הקישון בחול המועד פסח ובחג השבועות. בחול המועד פסח נערכה סדרת סיורים מודרכים באזור פארק אלרואי ומורד נחל הקישון, לקבוצות קטנות רב-גילאיות. בחג השבועות התקיים בפארק מורד הנחל הפנינג חגיגי במסגרתו ניתן היה ליהנות ממגוון פעילויות לכל המשפחה, חלקן בהובלת החברה להגנת הטבע. במקום התקיימו הדרכות טבע ואקולוגיה, לצד משחקי ענק מתוך החי והצומח בנחל כדוגמת קלאס,

דמקה ומשחק הזיכרון, תחנות הפעלה שונות בהן "שעת סיפור" – הקראת סיפורי טבע לילדים, והכנת שקיות ריחניות מתבלינים מקומיים. בתחנת חקר הקישון, חקרו הילדים באמצעות משקפות את החי והצומח בסביבת הנחל.

תכניות חינוכיות שנתיות לבתי"ס

במהלך שנה"ל תשע"ד התקיימו תהליכים חינוכיים שונים לאורך השנה. תחנות חינוכיות נערכו במסגרת תוכנית החינוך של נחל הקישון, במסגרתה נערכו תחנות חינוכיות שונות לאורך השנה. תחנות חינוכיות נערכו במסגרת תוכנית החינוך של נחל הקישון, במסגרתה נערכו תחנות חינוכיות שונות לאורך השנה. תחנות חינוכיות נערכו במסגרת תוכנית החינוך של נחל הקישון, במסגרתה נערכו תחנות חינוכיות שונות לאורך השנה.

במסגרת תהליך חינוכי העוסק בשיקום נחלים, עיצבו תלמידי ביה"ס הניסויי "הבונים" בחיפה כרזות לעידוד המודעות לתהליך שיקום נחל הקישון. התלמידים הציגו את תהליך העבודה ואת תוצאותיהם.

תמונות: פעילויות באירוע הקהילתי שהתקיים בפארק מורד הקישון בחג השבועות.

תכניות חינוכיות שנתיות לבתי"ס

במהלך שנה"ל תשע"ד התקיימו תהליכים חינוכיים שנתיים לאימוץ אתרים לאורך הנחל (פארק מורד הנחל ואפיק הגדורה) בבתי"ס "הטכני של חיל האוויר" ובמסגרת התכנית החינוכית הרחבה בקריית ביאליק. התכנית בביה"ס הטכני התקיימה במתכונתה הנוכחית זו השנה הרביעית. התכנית כללה שתי קבוצות מנהיגות-סביבתית בגילאי חטיבת ביניים ותיכון. התלמידים למדו על ההיסטוריה של הנחל ותהליך השיקום, סיירו במורד הנחל ובנו מערכי הדרכה לקבוצות מאורגנות.

במסגרת תהליך חינוכי העוסק בשיקום נחלים, עיצבו תלמידי ביה"ס הניסויי "הבונים" בחיפה כרזות לעידוד המודעות לתהליך שיקום נחל הקישון. התלמידים הציגו את תהליך העבודה ואת תוצאותיהם. הכרזות בפני נציגי רשות נחל הקישון והחל"ט. ברשות הנחל שילבה את ההכרזות במערך ההסברה לציבור ברשתות החברתיות.

רותי שטרנברג, מנהלת בית הספר, מתוך מכתב תודה לרשות נחל הקישון: "נושא השטחים הפתוחים נמצא בקדימות גבוהה ביותר כחלק מלימודי הקיימות המתקיימים בבית ספרנו. הנושא נלמד בתחומי הדעת השונים. פרויקט הקישון הנלמד בכתות ה' בשיתוף החברה להגנת הטבע תרם רבות להכרת האזור כשטח פתוח בעיר חיפה וכן להבנת חשיבותם של השטחים הפתוחים הנפלאים הקיימים בשולי העיר וחשיבות שמירתם כנכס".

חינוך לקיימות בדגש על נחל הגדורה מהלך רשותי בקריית ביאליק

קריית ביאליק, עיר ירוקה טובלת בירוק, אשר התברכה במגע ישיר עם הנוף והשדות הנושקים לה מכיוון נחל הגדורה הזורם לאורכה של העיר אמור להשלים תמונה פסטורלית זו, אך שנים של חשיפה למפעל זיהום והזרמות פיראטיות של שפכי תעשייה פגעו פגיעה קשה בנחל. לפני מספר שנים חל שינוי בחסל ונחל הגדורה תכנית לפיתוח פארק נחל גדורה בהובלת עיריית קריית ביאליק, רשות נחל קישון, משרד להגנת הסביבה וקק"ל.

בשנת הלימודים תשע"ב רשות נחל קישון, בשיתוף עם משרד להגנת הסביבה, חל"ט חיפה ואיגוד ערי חיפה, התחילו במהלך חופשת בתי הספר בקריית ביאליק, לקראת שנת הלימודים תשע"ג, ובמקביל לשיקום הפיזי, החליטה העיר בסיוע המשרד להגנת הסביבה, לבצע מהלך חינוכי רחב היקף החוצה דורות בשיתוף רשות נחל קישון, חל"ט חיפה ואיגוד ערי חיפה. זהו פרויקט המשלב רבדים חינוכי, סביבתי, קהילתי, לדי חינוך ורוח אשר יוביל את העיר אל העתיד. המהלך היחידני הראשון בהגדרת תוכנית הנוף, מתקיים זו השנה השנייה ברציפות. המהלך יתחיל בהיקף מול 13 מוסדות חינוך גנים, בתי ספר יסודיים, חטיבות ביניים ותכנון, כולל כיתות תשעורתיות וחינוך מיוחד. באותה זמן למידה המשתתפים על חשיבות הנחלים לאדם ולסביבה, מתמחים עם דילמות של שימוש בנחל, מנסים את מי הנחל כמבטא נוקטים בפעילויות אקטיביות לעיבוד נתון של נחל הגדורה. בתכנית משולבת החזית מורים וגננות מורים ומערכת חינוך מסיבה המגיעת לנחל.

תמונות: פעילות תלמידים לאימוץ אתרים לאורך הנחל, וכרזות שיצרו ילדים לעידוד המודעות לשיקום נחל הקישון.

חינוך לקיימות בדגש על נחל הגדורה – מהלך רשותי בקריית ביאליק

קריית ביאליק, עיר ירוקה טובלת בירוק, אשר התברכה במגע ישיר עם הנוף והשדות הנושקים לה סביב. נחל הגדורה הזורם לאורכה של העיר אמור להשלים תמונה פסטורלית זו, אך שנים של חשיפה למפעל זיהום והזרמות פיראטיות של שפכי תעשייה פגעו פגיעה קשה בנחל. לפני מספר שנים חל שינוי ביחס לנחל והוכנה תכנית לפיתוח פארק נחל גדורה בהובלת עיריית קריית ביאליק, רשות נחל קישון, משרד להגנת הסביבה וקק"ל.

בשנת הלימודים תשע"ב רשות נחל קישון, בשיתוף עם משרד להגנת הסביבה, חל"ט חיפה ואיגוד ערי חיפה, החלה במהלך חופשת בתי הספר בקריית ביאליק. לקראת שנת הלימודים תשע"ג, ובמקביל לשיקום הפיזי, החליטה העיר בסיוע המשרד להגנת הסביבה, לבצע מהלך חינוכי רחב היקף החוצה דורות בשיתוף רשות נחל קישון, חל"ט חיפה ואיגוד ערי חיפה. זהו פרויקט המשלב היבט חינוכי-סביבתי-קהילתי, לכדי חזון ירוק אשר יוביל את העיר אל העתיד.

המהלך העירוני הייחודי הנרחב לאימוץ הנחל, התקיים זו השנה השנייה ברציפות. המהלך ייחודי בהיקפו וכולל 15 מוסדות חינוך: גנים, בתי ספר יסודיים, חטיבות ביניים ותיכון, כולל כיתות תקשורתיות וחינוך מיוחד. בתוכנית זו לומדים המשתתפים על חשיבות הנחלים לאדם ולסביבה, מתמודדים עם דילמות של שימוש מול פיתוח, מנטרים את מי הנחל וסביבתו ונוקטים בפעילויות אקטיביות לשיפור מצבו של נחל הגדורה. בתכנית משולבת הנחיית מורים וגננות ומערכת חינוך מסיבה ותכניות חינוך סביבתי הנוגעות לנושא.

במהלך השנה למדו ילדי הגנים את הנושא בצורה חווייתית, יצאו לסיורים לאורכו של הנחל ואף הכינו כרזות הקוראות ומעודדות לשמירה על הנחל. גם פעולות אקטיביות ממש ננקטות, והתלמידים מסיירים לאורך הנחל, מפשילים שרולים ותורמים את חלקם למאמץ הכולל בניטור המגוון הביולוגי, בבדיקות מי הנחל ובניקיונו.

תמונות: ילדי גנים ותלמידים בפעילות חווייתית ובניטור אקטיבי לאורך נחל הגדורה.

לציון סיכום שנת הפעילות, התכנסו כל הגנים יחדיו על גדת נחל גדורה לאירוע במעמד ראש העיר ומתכנן רשות נחל הקישון, בן ילדי בית הספר ומדריכי החברה להגנת הטבע הפעילו תחנות יצירה ולמידה, סיורים מודרכים וניטור הנחל. באירוע המרגש התאספו התושבים צעירים, נוערים, ילדי הדגש והחזון הירוק המאפיין את העיר. האירוע היווה נקודת שיא ובמה למאות המשתתפים בתוכנית החינוך הסביבתי של נחל הגדורה והציג את העשייה הסביבתית הרבה של ילדי ותלמידי קריית ביאליק.

טלי סוקניק, מנהלת פרויקטים באגף החינוך בקריית ביאליק: "קריית ביאליק שמחה וגאה בשותפות שיצרה עם רשות נחל הקישון והחברה להגנת הטבע בהובלת הפרויקט חינוכי 'מהלך רשותי רחב - בנושא נחל הגדורה'. תלמידי העיר מגיל הגן ועד התיכון לוקחים חלק בתוכנית שמעשירה אותם ואת כלל תושבי העיר, באמצעותם, בתכנים הקשורים לטבע, שמירה על הסביבה, איכות הסביבה, מנהיגות ועוד".

"האחר הוא אני"

השנה התקיים פרויקט ייחודי של רשות נחל הקישון בשיתוף החברה להגנת הטבע ועמותת אלווין ישראל, במסגרתו אנשים בעלי צרכים מיוחדים עברו הכשרה והועסקו כמדריכי חינוך סביבתי בבתי ספר וגנים. בתום הכשרה ייעודית מותאמת הובילו המדריכים, המלווים על-ידי מאפשר מטעם עמותת אלווין, סיורים במסלולי טבע עירוני בחיפה, בדגש נחל הקישון, כמו גם פעילויות ותהליכים חינוכיים קצרים במסגרות פורמליות ובלתי פורמליות לכל הגילאים. מיזם חדשני זה בתחום התעסוקה והחינוך מאפשר לאנשים עם מוגבלות להיחשף ולהתנסות בהובלה ובהדרכה. משתתפי המיזם ומשפחותיהם העידו על חוויה משמעותית ועל עלייה בדימוי העצמי ותחושת המסוגלות, והתלמידים והמשתתפים הכירו בעלי צרכים מיוחדים על בסיס של ידע סביבתי מקצועי.

המדריכים שולבו השנה במסגרת הפרויקט הרשותי הרחב בקריית ביאליק בגני הילדים ובחטיבות, בתכנית "חכמים בריבוע", בפרויקט "הפרח של המדינה" ועוד. במקביל לפעילות זו, התקיים תהליך שיתוף ציבור בנושא נגישות פארק מורד הנחל עם ארגונים בעלי צרכים מיוחדים.

תמי ועמוס גלאון, הורי המדריכה דפנה גלאון: "בהכשרת מדריכים בעלי המוגבלויות ובשילובם במערך ההדרכה שלכם השגתם הישג אדיר, ולנו לא נותר אלא להודות לחברה להגנת הטבע ולעושים במלאכה, על החשיבה מחוץ לקופסה, על הנכונות להשקיע משאבים ועל נחישות ההחלטה להתמודד ולהגיע ליעד. תקוותנו כי תכניתכם המופלאה תלך ותתרחב לרשויות נוספות ותפתח את הפתח הכל כך חשוב גם למדריכים נוספים."

המשרד להשכלה גבוהה
משרד החינוך

משרד הסביבה
משרד המים

רשות נחל הקישון
Kahlon River Authority

"האחר הוא אני"

השנה התקיים פרויקט ייחודי של רשות נחל הקישון בשיתוף החברה להגנת הטבע ושמות אלון ישראל, במסגרתו אנשים בעלי צרכים מיוחדים עברו הכשרה והאספקט ממדריכי חינוך סביבתי בבתי ספר וגנים. בזמן הכשרה ייעודית מומחשת הכולל המדריכים, המלווים עלי מאפשר פגועים שמוחת אלון, סירים במסלולי גבע ערבה בחיפה, בדרוש נחל הקישון, כמו גם פעילות והדרכה חינוכית קטנים במסגרת טרמפולינה גבולות טרמפולינה לכל הגילאים. חרשני זה בתחום התעסוקה והחינוך מאפשר לאנשים עם מגבלה ליהנות ולהתנסות בהובלה ובדרכה. משותפים המיומן ומשתתפים העידו על חוויה משמעותית ועליה בדימוי העצמי ותחושת המסוגלות והמחויבות והמחויבות הכרו בעלי צרכים מיוחדים על בסיס של ידע סביבתי מקצועי.

המדריכים שולבו השנה במסגרת הפרויקט הרשותי הרחב בקריית ביאליק בגני הילדים ובחטיבות, בתכנית "חכמים בריבוע", בפרויקט "הפרח של המדינה" ועוד.

במקביל לפעילות זו, התקיים תהליך שיתוף ציבור בנושא נגישות פארק מורד הנחל עם ארגונים בעלי צרכים מיוחדים.

תמי ועמוס גלאון, הורי המדריכה דפנה גלאון: "בהכשרת מדריכים בעלי המוגבלויות ובשילובם במערך ההדרכה שלכם השגתם הישג אדיר, ולנו לא נותר אלא להודות לחברה להגנת הטבע ולעושים במלאכה, על החשיבה מחוץ לקופסה, על הנכונות להשקיע משאבים ועל נחישות ההחלטה להתמודד ולהגיע ליעד. תקוותנו כי תכניתכם המופלאה תלך ותתרחב לרשויות נוספות ותפתח את הפתח הכל כך חשוב גם למדריכים נוספים."

תמונות: מדריכי חינוך סביבתי בעלי צרכים מיוחדים בפעילות הדרכה, מפרויקט "האחר הוא אני".